2010RGW121 BIJLAGE: reactie op adviesaanvraag over programma duurzame landbouw en milieu

Algemene reactie op adviesaanvraag

De PCL vindt het vreemd dat het Programma Duurzame Landbouw en Milieu niet inzet op nieuw beleid en nieuwe middelen. Volgens de aanvraag gaat het om operationalisering en ordening van bestaand beleid, die richtinggevend zijn voor nieuwe initiatieven. Hieruit spreekt te weinig ambitie. Het ontkent de urgentie van een radicale aanpak om te komen tot een werkelijk duurzame landbouw.
De PCL adviseert de provincie om in (samenhang met) de structuurvisie een strategische, integrale toekomstvisie op de landbouw in de provincie Utrecht op te stellen, met een werkbaar transitieplan. Hierin moeten verbanden worden gelegd tussen de landbouw en milieu, economische, ruimtelijke, landschappelijke, maatschappelijke (draagvlak, leefbaarheid), verkeersveiligheids- en gezondheidsaspecten.

1. De thema's

De opstellers van het programma vragen de PCL of dit een volledige opsomming is en of er thema's ontbreken. De PCL meent dat een thematische opsomming er minder toe doet en pleit voor het leggen van verbindingen tussen de thema's. **Het onder c. genoemde thema 'duurzaamheid' zou volgens de PCL het leidende en overkoepelende onderwerp van het Programma moeten zijn!** De noodzaak om te komen tot een duurzame landbouw staat niet ter discussie, wel de manier waarop de landbouw zich mede via beleid van de Provincie kan ontwikkelen tot een echte duurzame landbouw. Duurzame landbouw vraagt om beheer van grondstoffen en hulpbronnen vanuit de kringloopgedachte.
De thema's ammoniak (a), fijn stof (d), gewasbeschermingsmiddelen (e), nutriënten (g) en zware metalen (i) hebben betrekking op negatieve externe milieueffecten van chemische aard. De ambitie van duurzame landbouw is om deze effecten niet alleen te verminderen, maar te voorkómen.
Het thema biologische landbouw (b) is de ecologische variant van bedrijfsvoering in de duurzame landbouw. Uitgaande van de bekende driedeling 'people, profit & planet' kan men naast biologische landbouw de dimensie veilige en gezonde landbouw (people (& animal)) en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (profit) onderscheiden. Duurzame landbouw is gericht op de integratie van deze drie dimensies van bedrijfsvoering. In schema:

Duurzaamheid *(c)*
kringlooplandbouw

Alternatieve & hergebruik van hulpbronnen/grondstoffen	Integreren van bedrijfsvoeringen	Voorkomen van milieueffecten
Fysiek: *Water (h)* *Energie (f)* Economisch: *Kapitaal* *Arbeid* *Grond*	Ecologisch: *Biologisch(b)* Sociaal: *Veilig & gezond* Economisch: *Verantwoord ondernemerschap*	*Verandering van klimaat (g)* *Verzuring van lucht en bodem (a)* *Vervuiling van lucht (d)* *Vermesting van bodem en water (g)* *Verdroging van bodem(h)* *Verspreiding zware metalen (i)*

2. Prioriteiten

De tweede vraag vanuit het Programma is welke van de genoemde thema's prioriteit moeten krijgen. **Bij duurzame landbouw draait het om samenhang en integratie.** Prioriteiten stellen bij de genoemde thema's heeft dan weinig zin: de zwakste schakel bepaalt de sterkte van de kringloop. De kringloop van de duurzame landbouw staat in het teken van het optimaliseren van het bodem-plant-diersysteem. Binnen de kringloop worden hulpbronnen en grondstoffen zorgvuldig en efficiënt gebruikt, waardoor minder input van buiten nodig is. Dit levert betere producten op (hogere prijzen) en voorkomt nadelige milieueffecten. De PCL geeft de voorkeur aan een integrale benadering boven het stellen van thematische prioriteiten. Bovendien is de PCL van mening dat het onderwerp Duurzame Landbouw breder benaderd moet worden, zoals in de algemene reactie op de adviesaanvraag verwoord.

3. Haalbaarheid en uitvoerbaarheid

De PCL beperkt zich in dit advies tot de hoofdlijnen van beleid. Het voert in dit kader te ver om op de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van alle maatregelen in te gaan. **De PCL vraagt zich wel af of de omschreven prestaties ambitieus genoeg zijn**. De problemen worden duidelijk benoemd. De omschreven prestaties sluiten hier echter niet goed op aan. Een voorbeeld is de ammoniakparagraaf. De urgentie van het probleem wordt duidelijk aangegeven. Onduidelijk is echter in welk mate de provincie de problemen kan en gaat oplossen. Ook als de provincie niet de aangewezen partij is om knelpunten op te lossen is dat een belangrijke constatering.

De PCL adviseert om de samenhang tussen knelpunten, opgaven en prestaties nog eens te bezien en duidelijk aan te geven welke partij aan zet is om het probleem aan te pakken. Er is op sommige punten een meer ambitieuze aanpak nodig om de omschreven grote problemen op te lossen!

4. Integraliteit tussen thema's in de uitvoering

Vraag vier vanuit het Programma over integraliteit van de thema's is in het voorgaande aan de orde geweest.

5. Concrete prestaties

De vijfde vraag vanuit het Programma heeft betrekking op de vertaling van het thema duurzaamheid in concrete prestaties. De PCL adviseert om de prestaties zo veel mogelijk in SMART termen te benoemen. Dat maakt het mogelijk om de voortgang van het beleidsproces te monitoren en te evalueren.

6. Rolverdeling tussen provincie en partners

Wat betreft de uitvoering van het Programma en de rol daarbij van de provincie en partners, wil de PCL de volgende opmerkingen maken.
Het is belangrijk dat de provincie zich bij elk thema afvraagt welke rol zij zelf inneemt in de aanpak van het probleem en welke rol zij voor andere partijen ziet weggelegd.
De provincie heeft de uitvoering van het beleidsveld landbouw en milieu op afstand georganiseerd door samen met LTO-Noord de stichting Landbouw en Milieu (LaMi) in het leven te roepen. Inmiddels is sprake van een bureau LaMi. De stichting/het bureau heeft in de afgelopen jaren veel werk verzet (in totaal 135 projecten) om de negatieve milieueffecten van de landbouw te verminderen. De PCL onderschrijft de gekozen organisatievorm. Duurzame ontwikkeling verzet zich tegen een uitsluitend door de overheid gestuurde maakbaarheid van de samenleving. 'Governance' is hier het modewoord, waarbij uitgegaan wordt van daadwerkelijke betrokkenheid van belanghebbenden (ervaringsdeskundigen) en

kennisverschaffers (wetenschappelijke deskundigen). De rol van de overheid is die van het agenderen en kader stellen van urgente problemen (zoals die van de duurzame landbouw) en het vormgeven van oplossingen over te laten aan anderen. De overheid zou zich daarbij moeten concentreren op 'het beschermen van de *commons,* natuur, open ruimte, water, bodem en lucht en al die andere dingen waarop marktpartijen, maar ook individuen en zelfs overheden, geneigd zijn af te wentelen.' (Van de Klundert 2008, p. 182). De PCL tekent in dit verband aan dat de inspanningen van Bureau LaMi niet alleen gericht zouden moeten zijn op het verminderen maar vooral op het voorkómen van nadelige milieueffecten. Dit vraagt om een bredere aanpak dan alleen van de sector landbouw.
Het bureau LaMi stelt zich ten doel de duurzaamheid van de landbouw verder te verhogen. Daarbij richt men zich bij het gebruik van hulpbronnen vooral op grond(mobiliteit) en kapitaal (voor duurzame innovaties). De PCL zou graag zien dat ook de aanwending van alternatieve vormen van energie en het hergebruik van grondstoffen en hulpbronnen hierbij betrokken worden.

Literatuurreferenties:

Good Company/CLM Onderzoek en Advies (2009), Van biologentaal naar business language; kansenverkenner voor biodiversiteit en bedrijven. Inter Provinciaal Overleg.

Klundert, B. van de (2008), Verlangen goed te leven; duurzame ontwikkeling tussen maakbaarheid, mondialisering en moraal. Utrecht: Jan van Arkel.

Telos (2008), Staat van Utrecht; duurzaamheidmeting 2008. Utrecht: Provincie Utrecht